„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску, Србију Црну Гору и друге стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·50	„
на чет. год.	К 8·50	11.—	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова
Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 121. У Новом Саду, у суботу 21. јуна (4. јула) 1914. Година XXX.

КО ЈЕ ТУ ГОСПОДАР?

Оно, што се неки дан догодило у Загребу попут *погрома* против Срба у Сарајеву, то је тако нешто *несмислено*, да човеку памет мора стати, јер да је могуће, да један те исти народ сам против себе може постати највећи душманин, може постати *фанатичан* — то се са здравим разумом не слаже. Али бисмо у велико грешили, кад бисмо допустили, да је то фанатизам *Хрвата против Срба*. Него ми морамо питати: *ко је господар у Хрватској? Да ли злогласни Франковци или Хрвати и Срби?* Зар Франковци из разних *сумњивих* елемената да су позвани, да *не дају говорити саборском председнику*, кога је законита саборска већина изабрала, да ти Франковци забрањују председнику хрватскога сабора да говори само зато, што је *Србин?* Где је ту право, где је ту памет? Истина је, ту саборску већину сачињава *хрватско-српска коалиција*, али зар ту осим коалицијонаша није *Миле Старчевић*, није *Стеван Загорац?* Зар гроф *Кулмер*, зар арцибискуп *Бауер* немају *хрватских осећаја*, него је *Ивица Франк* позван да стане пред споменик бана *Јосипа Јелачића*, који је нама свима, и Хрватима и Србима по оној песми „мио и драг“, јер смо заједно *пролевали и помешали нашу крв*, кад је требало бранити право Хрватске и прејасну династију — зар Ивица Франк да опомиње Хрвате, шта им ваља чинити према оном страшном догађају у Сарајеву, зар то Хрвати *не знају*, него треба тек да добију *упутство*, да Хрватство бране *са погромом против Срба?* То да је поука Франковаца у интересу Хрватства и монархије!

Ми нисмо никад признавали да је и пок. *Јозуа Франк* имао *правих хрватских* осећаја, него смо му само то признавали, да је сасвим умно доказао, да се Хрватској чини велика неправда са финансијалном нагодбом између Хрватске и Угарске. Али смо на против потпуно признавали *праве хрватске осећаје пок. старом Анти Старчевићу*, па смо с њиме могли бити добри *пријатељи*, иако он *није* признавао Српство, што смо му у заблуду урачунали. Данас ми одлучно морамо *порицати* Франковцима хрватских осећаја, јер да они имају и **трунка** *хрватских осећаја*, они не би могли проповедати *погром* против Срба, те не би смели порицати дру *Медаковићу*, да он не сме бити председник хрватскога сабора *само зато, што је* **Србин**. Ох! Ви блажене сени честитих Хрвата, који сте давно легли у гроб, а који сте се с нама Србима у дугом низу година *борили* за Хрватску и за хрватски народ, нека вас *бласфемија* Франковаца *у гробу не вређа!*

А хоћемо ли ми живи прећутати, да је увреда за нас Србе, кад се баш поводом страшнога догађаја у Сарајеву, нама одричу осећаји човечности и патриотизма, које су врлине биле *оличене* у особи пок. честитога престолонаследника и његове супруге!

Ми смо оплакали страшну смрт престолонаследника и његове супруге. Баш ми Срби, не само у Хрватској, него и у Угарској, знали смо, да је пок. престолонаследник у свему био *правичан* и да се од *равноправности* свију народа надао *консолидацији* ове монархије. Али ми *не можемо бити одговорни* за фанатичне атентате *анархиста*, јер да је могуће стати на пут анархистама, не би био погинуо: *Линколн*, Сади *Карно*, цар *Александар II.*, краљ *Умберто*, краљ *Карлос* па пре годину дана грчки краљ *Ђорђе*. Нас Србе овде не би било слободно чинити одговорнима за оно, што су два нацијоналистичка фанатика Срба учинили. Ми смо овде свагда били лојални и нисмо могли никад доћи у сумњу *иредентистичких тежња*.

С тога ми у велико морамо замерити дру *Мандићу*, који се држи за патриотскога Хрвата, замерамо читавој *мусали* у Сарајеву, што нису знали *предупредити* страшни, нечувени *погром* Срба у Сарајеву, као што морамо замерити бану *Скерлецу* и земаљској влади, што нису својим ауторитетом знали предупредити демонстрације против Срба у Загребу. С киме хоће да ради барон Скерлец у интересу монархије, ако не ће са једним грофом *Кулмером*, са арцибискупом *Бауером*, са *Мажуранићем*, па са *читавом хрватском интелигенцијом?* Ваљда Скерлец и земаљска влада не ће радити са Франковцима, од којих су неки због својих прљавштина недавно изашли из истражнога затвора!

При несмислицама, које су се догодиле у Загребу, ваљда се не ће узети да су Франковци са својим тобожњим лојалитетом и својим хрватством *меродавни?* Ваљда нису Франковци *господари Хрватске?* Јасна је ствар, да су *господари Хрватске: хрватски и српски народ* и његов законити краљ. Ми Срби, који смо за стотину година проливали крв за Хрватску и за прејасну династију, па је у нас Срба увек био онај познати усклик: *Кад зажели светли цар, у смрт скаче Граничар* — ми имамо ваљда толико права, да нам се не сме довикивати: *Разбојници!*

Оно, што се догодило у Сарајеву и у Загребу, то **није пијетет према сени честитога престолонаследника, него је то бласфемија пијетета**.

Сваки чист Хрват мора увидети, да оно, што се догодило у Сарајеву и у Загребу против Срба, да то *није израз јавнога мишљења* хрватскога народа, већ *израз најниже руље, правога талога оних, који под плаштом лојалности пљачкају дућане и куће Срба у Сарајеву, а у Загребу, оскрњују споменик бана Јелачића, кад пред тим спомеником против Срба удешавају читаву хајку*.

Ми познајемо наш народ како у Хрватској, тако и у Босни и Херцеговини. Кад у своје доба тамо у Херцег-Босни видесмо *честите Фрањевце чистога соја* нашега народа, морадосмо се поклонити, јер они име бискупа *Штросмајера сматраху као светињу*, а покојни велики бискуп *читавога свога дугога века био је проповедник слоге Хрвата и Срба, те највећи поборник народнога јединства*.

Па да ли се слаже и онај *стари слој* нашега укупнога народа, да ли се *босански бегови* могу сложити са оним, што је било са *погромом* Срба у Сарајеву? **Никако**. Они врло добро знају, *да је то дело сарајевске мангупарије*.

У ствари *правога пијетета према сени честитога престолонаследника*, наш *укупни народ свију трију вера потпуно је сагласан*.

Господари Хрватске, па Босне и Херцеговине, *нису* мангупи у Сарајеву, нити Франковци у Загребу, него наш *укупни народ трију вера и законити краљ*. Господар је са својим краљем *српски и хрватски народ*, који хоће у оквиру ове наше монархије мирно да живи.

Они, који су у Сарајеву и у Загребу изазвали *погром Срба*, учинили су *нашој монархији најгору услугу*, јер при данашњем критичном положају на Балкану навлаче сав *одиум*, сву мржњу на нашу монархију, а ово нити је у интересу монархије, нити у интересу нашега укупнога народа.

После атентата и погрома.

— У очекивању ликвидације штетнога режима. —

О атентаторима је несавесна штампа почела ширити сензацијоналне вести, којима је једина сврха, да се те новине што више продају. Један део пештанске штампе води у томе коло, па као готову ствар јавља, да су атентатори учинили нека признања, да је атентат скуван у Београду и да му је творац мајор Милан Прибићевић.

На те вести одговор је овај сарајевски телеграм, који нам је јутрос упутио мађарски Кореспонденцбиро из Будимпеште:

Са надлежне се стране изјављује, да се истрага над атентаторима води у строгој тајности, те да све вести о томе ваља опрезно примити.

Вести из Београда о атентату и атентаторима доста су резервисане, те онај, који познаје прилике у Београду, наслућује, да се та резервисаност може окончати каквим неочекиваним саопштењем о целој тој атентатској јурњави. Према до сад заузетој тактици јасно је, да се Београд не осећа кривим; а то чини најбољи утисак у српским круговима, који искрено желе добре односе између монархије и Србије.

Погром је у Босни и Херцеговини престао, јер је проглашено ванредно стање у целој земљи. Ово је учињено као ради заштите Србаља, но та би заштита била излишна у томе случају, да Срби нису елемент мира, реда и рада. Погром је угледу монархије необично шкодио, и последице се већ јављају у француској штампи, а нема никакве сумње, да ће морална штета бити још већа, кад у илустрованим листовима свију језика сбјаве слике опустелога Сарајева. Надамо се, да ће надлежни чиниоци казнити инспираторе и протекторе погрома, не ради Срба у Босни и Херцеговини, јер ову безграничну увреду и провокацију може само време ублажити, него ради угледа монархије у цивилизованоме свету.

Политичке последице атентата и погрома још нису јасне, али се ситуација разбистрава, па се примећује и то, да је досадашњи систем у ликвидацији.

Извесни елементи у монархији, који су овој већ доста неприлика начинили, хтели су и покушали су, да после атентата начине европски скандал, који би несумњиво изазвао европски заплет. Покушај је само донекле успео: у Босни је изведен погром, нешто слично покушано је у Хрватској, но хтело се ићи и даље. Масу, као у време прохасковштине, почели су подземни фактори узбуђивати обешењачки смишљеним новинским саопштењима, па се форсирала и казнена експедиција против Србије.

Тај је покушај остао на својем почетку прво с тога, јер су народи монархије за две године паметнији, а за тим, што се јавила душа старога владара, којега није могла мимоићи ни та горка чаша, да у дубокој старости својој он мора да санира режим, који се развио у тако страховиту и необично опасну аферу.

Изгледа нам, ако извесна новинска саопштења тачно читамо, да ће бити великих пречишћавања и да ће конзервативни утицај владарев убрзо побољшати раздешену ситуацију.

У Угарској, дакако, због свега тога не ће доћи до промена, јер гроф Стеван Тиса није дозволио, да босанска афера тангира стање у Угарској. У тој амбицији својој гроф Тиса ишао је тако далеко, да је чак и довођење Србаља у Угарској у везу са босанским догађајима одлучно одбио.

Обављање погреба сарајевских жртава несумњиво ће утицати на убрзавање ликвидације атентатске афере. Сензационално, истина, делује вест, да немачки цар не ће доћи на погреб; но ма како велики значај имала та апстиненција, она не ће утицати на унутрашњу ликвидацију, јер се надају бољитку.

Потсдам, 20. јуна.

Цар Вељем је због лаке индиспозиције напустио пут на погребне свечаности у Беч.

Беч, 21. јуна.

Синоћ у 10 с. стигао је дворски воз са земним остацима надвојводе и војвоткиње. Од станице до Бурга стојала је по улицама маса света. Војска је правила шпалир. Сандуци су прво унесени у дворску чекаоницу, где су свештеници извршили обред. Присутни су били само престолонаследник Карло Фрања Јосиф и пратња покојникова.

Берлин, 21. јуна.

Пруски принц Хајнрих такођер је напустио пут на погреб у Беч и враћа се у Кил.

Беч, 21. јуна.

Нису донете никакве одлуке о тражењу истраге атентата у Београду.

Сарајево, 21. јуна.

Истрага атентаторима води се енергично, али у највећој тајности. Овдашњи меродавни кругови нису потврдили сензационе вести неких пештанских листова.

Париз, 21. јуна.

Француска штампа заузела је пријатељско држање према Србима.

Бугарски „јунаци".

— Суђење бугарским официрима. — Једна „витешка" афера. —

Софија, 18. јуна.

Пре неколико дана у софијском војном суду било је суђење капетану Сотирову из 37. софијског пешадијског пука због напуштања позиције за време првог балканског рата.

Међу сведоцима против поменутог Сотирова био је и капетан *Јанков*, који је изјавио, да не само Сотиров него ни један од резервних официра, који су били под његовим заповедништвом, нису испунили своју дужност, и да треба строго и примерно да буду кажњени.

У коридору војног суда налазио са тада И. Хербст, шеф бугарског пресбироа, резервни официр, који је био под командом капетана Сотирова за време рата.

Кад је Јанков изишао из судске сале, Хербст пришао му је и изјавио:

— Ти и даље продужаваш да тврдиш, како се ми нисмо отаџбини одужили.

— Да, одговорио је капетан Јанков. Ја понова тврдим, да Ви, капетан Сотиров и остали официри, који су били под његовом командом, показали сте се за време рата као највеће кукавице.

Шеф пресбироа, нервиран том изјавом капетана Јанкова, јурнуо је на њега и ударио га песницом.

— Да ти покажем, да нисам кукавица!

Капетан Јанков у почетку је од тога изненадног удара био збуњен, после је исукао сабљу и јурнуо да га исече.

Али, неколицина официра, који су се ту десили, спречили су да до тога дође.

Капетан Јанков је тада изјавио:

— Кад ми се не да једну подлу кукавицу научити памети, ја ћу прибавити задовољења и на други начин.

Тога истога дана он је послао И. Хербсту своје сведоке и позвао га на двобој.

НОВИ САД, 21. јуна 1914.

— Потез грофа Тисе. Један престонички лист је саопштио, како је гроф Тиса прекинуо преговоре о питању српске народно-црквене автономије, па да их неће наставити. На то је службено саопштено: **да ће гроф Тиса акцију наставити, и да му ни на памет не пада, да Србе у Угарској чини одговорним за сарајевски атентат.**

Ово је саопштење тако речито, да му не треба коментара.

Срби увек страдавају у мешавини.

(Пропаст Карловачке Штедионице).

Готово све старије новчане заводе у нашим крајевима некад су — као што је познато — основали наши Срби. Обично су примили даброћудно, безазлено, и по кога другог у своје друштво. После су ти те осте људе и безазлене Србе или њихове синове потискивали и истисли, а најпосле су Јевреји превладали у тим некад српским установама. А како они са туђим имањем управљају и о Србима бригу воде, то знају већ и деца. Најпосле морадоше Срби сасвим из нова почети, оснивајући своје нове чисто српске заводе и установе, не пуштајући никога у та своја друштва. Тиме су они осигурали бар те нове своје тековине.

Тачно тако било је и у Горњем Карловцу, где су у тамошњој старој штедионици — изговора ради — задржали једног Србина, али му чивутски директор није никад дозволио ни да завири у књиге или у рачуне и т. д.

И та слаботиња Србин ћутао је, улагао је и даље своје новце у ту штедионицу и наговарао је друге Србе, да то исто чине, што су многи Срби и послушали.

И та штедионица пропала је ових дана, као што су пропале многе такве, некад од Срба основане, али после за Србе изгубљене штедионице.

Ни по јада им за ту штедионицу, кад Срби имају данас своју и у Карловцу. Али многи тако звани Срби, који — по себи судећи — не поштују ни себе ни свога, не верују ни себи ни своме, имају, као што чујемо, своје уштеђене новце у тој пропалој штедионици. Сад се стиде и вајкају, али сад је касно. Ми имамо данас леп број наших ваљаних задруга, добрих и великих новчаних завода, са којима наши познати најбољи људи управљају. Ко, дакле, ни данас не ће на ту, већ претеже на туђу, у свему гору страну, томе је право да на послетку изгуби и своје новце, кад памети нема.

Ми се знамо између себе, ми знамо све између себе, између нас не може бити ни ти има ни прикривања, ни тајна, а ко зна шта раде чивутски и којекакви директори по туђим заводима? Питају ли нас, зарезују ли нас ти туђинци? Да ли су наши интереси у њиховим рукама збринути боље, него што су у нас самих? Зар су нам они вернији, бољи, сигурнији, искренији, својскији?

Не улажите, дакле, Срби, своје уштеђене новце у туђе заводе, већ купујте, особито ви Срби ратари, земљу, или улажите своје уштеде у ваљане српске земљорадничке задруге, или у добре чисто српске новчане заводе.

Треба да се сва наша снага прибира и да остане у нашим рукама, да се сами међусобно приберемо, да се крепимо, помажемо, па ће нам онда, али само онда, и Бог помоћи.

Није давно било, кад су неки Срби — па чак и поједине српске црквене општине, манастири, фондови и т. д. своје новца носили и улагали не у српске, него у друге новчане заводе, а туђинци су тим истим српским новцима прекупљивали српске земље, те тиме потискивали Србе.

(Тога има можда још и сад, само већ много мање. Тога има само још тамо, где неваљали људи предњаче и воде, али те срамоте српске и тога издајства нити треба да има, нити опште сме више бити).

Свуд у свету има свакојака света, па и у нас, али у нас свакојако мање него у других. Не треба се — разуме се — поверовати ни српским установама, где нису ваљани људи на челу. То није ни потребно, јер данас имамо — хвала Богу — доста одличних и великих установа, те се тих треба држати. Тако се влада данас и у нас свако, који мозга и памети има, па се зато данас и помичемо унапред.

„Српски Соко" у Карловцима.

24. март 1904. — 5. јули 1914.

Десет година у животу једнога народа прохује невероватном брзином. Врло фиким микроскопом мора се анализати један деценијум, па да се установи, има ли у њему апсолутног развоја или кржљавости, напретка или назадовања. Десет година у животу једнога човека или друштва значе често врло много, цео век за десет година постаје од несвесна детета младић, пун идеала, од младића зрео човек. Од ембриона се јединица развије у силу. Излишан покушај за десет година преобрати се у „хлеб наш насушни.«

„Српски Соко" у Карловцима слави ове године своју десетогодишњицу. Десет година је, како је у Српству победила соколска застава. Десет година је, како је српско Соколство у Карловцима обележило себи место, да ту савије своје гнездо. Десет година се навршило, од како соколска alma mater, „Српски Соко" карловачки, свим силама, невероватним умним, новчаним и телесним напорима диже околину, чети друштва, проширује, образује и утврђује свој рејон, српски соколски рејон.

У развоју соколске мисли десет година не значи ништа. Соколство као мисао данас је већ кристалисано. Соколској мисли се не да више шта ни додати, ни одузети. Соколство као идеал народни потпуно је прецизирано. Развој његов значи само практично примењивање соколске мисли, поступно буђење свести народа о важности и користи њеној, и национално и културно експлоатисање латентне енергије јединица, које се око ње купе и њу представљају. Како је соколска мисао фиксирана, тако је и „Српски Соко" карловачки чврсто фиксиран у свесно схваћеној задаћи и деловању своме. Од првог почетка свога, радећи пожртвовано, несебично, расипајући своју снагу душевну и материјалну само на околину, данас после десет година „Српски Соко" карловачки можда не стоји на оној завидној, недостижној висини, камо би се попео, да је све своје силе употребио једино на тренирање и јачање својих крила. Али да на крају свога првога деценија „Српски Соко" карловачки стоји на ономе месту, где му је заиста место, да се данас не налази усамљен, него у врло јакој и широкој соколској заједници, у којој никоме не припада првенство, у којој веје дух братства и једнакости, и да је у томе колу карловачки „Српски Соко" и данас после десет година један од најјачих стожера соколске зграде, неисцрпим у енергији и вољи, то је несумњива

ЛИСТАК.

ЧАСТ.

— Драг. Васић. —

У великој и угодној соби Есад-пашиног конака у Тирани, поред камина где је буктала велика ватра, официри су живо претресали војничка питања. Картама, којима су прекраћивали досадно време дугога примирја, и корама поморанџи што су их побацали непушачи, био је покривен сав патос у соби. Кроз густ дувански дим, у сумраку што је владао, једва се распознаваху људи. Говорило се о догађајима из првог балканског рата, па се прешло на питање о војничким старешинама. Један крупан официр највише се чуо:

— Јесте ли видели да се где год истакоше они, што су у миру уживали најбољи глас, што су педантно вршили службу у гарнизону и што су једино знали за „разумем"? На против. Они што су били самосталнији и комотнији, они што су били самовољнији и слободнији, вршили су своје дужности боље, преданије, једном речи били су храбрији. За мене не важи ранг и оцена. Срце и частољубље само, одлике су доброг војника и старешине.

— Срце! упаде један млад резервни официр, познат као искрен човек и шаљивчина. Што се мене тиче, ја налазим да је само частољубље то што нас покреће да вршимо своје дужности у борбама. Не, храбрости нема данас кад нам живот пружа толико привлачних задовољстава и уживања. Али частољубље, господо, оно нам не дозвољава да останемо иза наших војника, да заклонимо своје главе више него они, да одступимо. Пребих се сам убио него што бих допустио да све то урадим поред војника, који у нама гледају своју заштиту, своје мајке, и чији су погледи увек управљени на нас. Нема храбрости, јер свакоме се живи. Са ужасом сам често у борби помишљао на могућност да погинем. У моменту сећао сам се хиљаде лепих ствари које нам живот пружа, и коса ми се кострешила при помисли да ми животу тренутно може доћи крај. И тада, верујте ми, окренуо бих се, бегао бих, да ми частољубље и помисао на велику дужност одлучно не веле: остани ту, буди на своме месту, иначе си кукавица.

Сав зајапурен младић је говорио и даље, али се више ништа није могло разабрати. Жагор је постајао све већи, јер су сви официри говорили врло гласно.

На сасвим ниском, по војнички намештеном кревету у ћошку собе седео је један млад артилеријски официр, који у разговору није учествовао, већ је претурао листове једне француске књиге из библиотеке Есад-пашине, која се раније налазила баш у овој соби. Официр, видело се, није обраћао пажњу на оно шта чита. На против, он је најпажљивије пратио разговор својих другова. Није чак тешко било погодити и да је разговор, вођен између официра, мучио младића и био му јако непријатан. Међутим, разговор се утишао. Мало после официри се поделише у групе, посилни донесоше лампе и за три округла стола већ отпоче „радња". Ону малочашњу буру речи замени унутрашња бура планова, комбинација стрепње и ризика у игри. И монотона дискусија златног и сребрног новца, који у рату бескрајно мало значи, отпоче.

Млади артилериски официр као да дахну душом кад се разговор сврши. И као у њему тако исто и у игри не узе учешћа. Пошто је оставио књигу, устаде, протеже се, нагну се по навици и без интересовања над карте једнога од играча, а затим се нагло окрете, подиже своју капу испод једног од официра »кибицера« и брзо изађе у неосветљен ходник...

...Седма батерија, у којој је млади поручник Милорад Гавриловић био водник, налазила се од дужег времена у саставу нашега пука. Раније, једном приликом, кад је наш батаљон вршио самосталан задатак у Љуми, поручник Гавриловић био му је придодан и засебно је командовао једним водом своје батерије. Тај одред тада није на задовољство извршио свој задатак. Пешачки официри кривили су за неуспех поручника Гавриловића, који није био на своме месту и кога никад нисмо чули да се, због тога, брани. Он је ћутао и тиме признавао своју кривицу. Ћутао је чак и овог вечера кад је његово име у неколико махова споменуто...

Хтео сам пошто по то да говорим са овим младим човеком, који је несумњиво патио, зато сам одмах изашао за њим. Нашао сам га наслоњеног на један велики камен у авлији конака. Он је био расположен за разговор у који смо брзо ушли. Он се правдао:

— Ви знате да је рат са Турском био скоро свршен кад смо се кренули у разоружање љумског среза. Ми се нисмо ни надали борби, јер су нам села одмах почела предавати оружје. Али смо једне ноћи били мучки нападнути. Целог првог дана држали смо се одлучно. Борба се, међутим, жестоко наставила и други и трећи дан, и за све то време нисмо ни јели ни спавали. Трећег дана били смо опкољени од четири пута јачег непријатеља. Тада је наређено одступање, јер нам појачање није могло на време стићи. Морал је почео опадати код нас, и ја сам очајавао. Признајем, тада сам размишљао: »Рат је већ свршен, и зар сад да оставим живот овде, кад би требао да отпочнем нов у увећаној отаџбини? Ми већ одступамо. Потребно је да се спасем што пре, брзо«... Већ три дана падала је киша као из кабла, грмело је и пуцало без престанка, потоци и реке беху набујали неисказано. Ко не познаје Љуму, тај не зна шта

чињеница и резултат, који ће покољење забележити златним словима у историји српској и соколској.

Историја Соколства је део културне и нацијоналне историје народа српског. Историја Српскога Сокола у Карловцима је историја српскога Соколства. Десет година је у историји једнога народа микроскопска јединица. Но та јединица у овоме случају порасла је до невероватних димензија. Она не треба микроскопа, не треба признања, но тежином свога значаја заузела је у нашој културној историји једно од највиднијих места. Места се у историји одређују према постигнутим резултатима. Резултат десетогодишњег деловања карловачког »Српског Сокола« је српско Соколство. Соколство које је пре десет година схваћено као пајацлук, данас је симбол племенитости и снаге српскога народа.

Мало је људи, које историја удостоји спомена свога. Десетогодишње деловање карловачког »Српског Сокола“ је неодвојиво од деловања у њему дра Лазе Поповића, старешине Жупе фрушкогорске и простог вежбача „Српског Сокола“ карловачког Фанатично одушевљење, чврсто убеђење у победу, алтрујизам и стојичко поднашање клевета и подметања његове су особине, које га поред све оне његове скромности стављају на угледно место у културној историји нашега народа. Резултати тих особина су експанзија карловачког „Српског Сокола,“ која је на чешку бину год. 1908. избацила 50 српских сокола, на бугарској у Софији 1910. г. 300, на хрватску у Загребу г. 1911. 790 и 1912. г. опет на чешку у Прагу 1200 сокола. Сви су знаци, да ће се и овај последњи број за кратко време подвојити. Када се узме у обзир ова импозантна репрезентација Српског Соколства у далекој сродној туђини, тада можемо добити нешто појма, колико је наше Соколство за ових десет година размахнуло крилима, колико је титанскога напрезања од стране карловачког „Српског Сокола“ убачено у зидање ове величанствене зграде и колика је сатисфакција то карловачкоме „Српском Соколу“, што данас није први међу првима, него једнак међу једнакима.

Здраво браћо, карловачки Соколи! Ви са Ваших десет година можете бити потпуно задовољни!

Зоран.

је гадан терен. Ох... Оне реке и воде, чији задах, чини ми се, још осећам, оне планине суре и натмурене од којих ме још страх обузима! Јесте ли видели Галич? Та ужасна планина изгледала ми је као колосалан зид, који ме раздваја од раја и новог живота. Тамо, с оне стране требало је прећи, и ја бих био спасен. И ја сам јурио бесно, газио дубоке потоке и реке и — одступао. Као никад дотле, живот у миру чинио ми се сладак, божанствен, идеалан. Сећао сам се свих лепота таког живота, дође ми на ум Божић и Нова Година, Ускрс и моја слава Свети Ђорђе, добри и искрени пријатељи и топла соба на зимској ноћи. Помисао на све ово гонила ме је напред и ја сам заборављао на муке својих војника, који са оруђем на леђима и натоварени тешком спремом, водећи јадне и изнемогле коње, гацаху по блату, не знајући ни сами куда иду, јер сам ја измицао напред. По некад само застао бих да их очекнем, али бих се опет брзо одлучио да, не чекајући њих, наставим пут. И тако идући прегазио сам страховито брзу реку Шију, која ме хтеде однети, па сам, затим, стигао пешаке. Јест, ја признајем да нисам тада радио како треба да ради ваљан старешина. Али не рекох ли вам: никад ми се није тако допадало живети...

(Свршиће се.)

Шта је нађено у бившој бугарској школи у Прилепу.

Битољске »Општинске Новине« јављају ово:

Јавља нам један пријатељ из Прилепа: Недавно су ђаци у згради бивше бугарске школе из радозналости попели се на таван и ту учинили читаво важно откриће.

Нашли су око 500 разних старих књига за српске основне школе. Све су то издања београдске државне штампарије из шесетих година.

Једну од тих књига послао нам је пријатељ и она носи напис: »*Мала свештена история старогъ и новогъ завѣта за основне србске школе. Цена е 60 пара у државной книгопечатњи 1860.*« Овде није потребан велики коментар.

Познато је да средином XIX. века у овим крајевима није било других школа до српских, које је сам народ издржавао, пошто с са које стране није могао добити помоћи. Србија је у то доба била и сувише заузета да није могла ни мислити на давање материјалне помоћи својој браћи под Турцима. И онда шта је знао овдашњи народ, него да сам себи оснује своје *српске* школе. А зар би тај народ оснивао српске школе да се није осећао *Србином?*

Ускоро пада и оснивање егзархије, а по томе настаје и бугарски терор. Оба та фактора чине притисак на народ и стварају силом Бугаре у овим чисто српским крајевима

Српски државници тога времена нису ништа учинили за заштиту српскога имена.

До тада је бар званичној Турској било све једно како ће се звати овај народ, али после српско-турског рата почеше Турци прогањати Србе и све његове установе, а фаворизирати Бугаре. Са свију страна прогоњен, а напуштен од слободне браће, наш се народ поче одрицати и свог имена. Још су обичаји и језик били једино, што га је потсећало шта је.

Променом од 1903. г. на српском престолу, наступи и промена у вођењу рачуна о Србима под Турском. Али су се до тада већ скоро све важније позиције изгубиле.

Но српска војска поправи све велике погрешке српских ранијих државника. Српски народ ових крајева брзо се је повратио, сетио се шта је био и са гнушањем гледа на прошле дане.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 19. јуна 1914.

— **Парастос престолонаследнику**. Данас је у новосадској саборној цркви одржан парастос за покој душе престолонаследника надвојводе Фрање Фердинанда и супругему војвоткиње Софије. Читава спонтана манифестација беше овај парастос. Чинодејствовао је уз асистенцију свештенства бачки епископ високопреосвећени господин *Митрофан*, а на јектенија је одговарало омладинско певачко друштво „*Сунцокрет*“. У цркви су били присутни представници цивилних и војних власти, свију српских организација и маса српских грађана свију сталежа. Црква је била пуна пунцата, а присутна публика је била испуњена великим и искреним пијететом, те је парастос чинио утисак спонтане а необично озбиљне и достојанствене манифестације.

— »**Слога**«, удружење бивших ученика и ученица српске велике гимназије новосадске и њених пријатеља, примила је у месецу јуну о. г. од три члана оснивача К 150, од 25 ред. чланова К 103, од 39 помажућих чланова К 95 и прилога К 22. свега **К 370.**

За чланове оснивачe уписали су се: српска православна црквена општина из Госпођинаца, Српска Добротворна Женска Задруга у Вуковару и г. Марко Мићић трговац из Инђије. За чланове помагаче са 2 К уписани су: г. г. Данило Бугарски трговац, Исидор Белић благајник, Стеван В. Каћански, Сава Стричевић сајџија, сви из Сентомаша, Никола Арсеновић парох и Жарко Чичовачки учитељ из Госпођинаца, Никола Јовановић учитељ, Ангелина Петровић, др. Бранко Мучевић лечник, Јулијана пл. Рогулић, Јован пл. Рогулић економ, Обрад Јаковљевић чиновник, Петар Станишић трговац, Ђока Матић гостионичар, др. Светислав Новак адвокат, Душан Мркшић тајник, Ђорђе Радивојевић трговац, Бранко Ђорђевић трговац, Васа Михајловић трговац, сви из Вуковара и Радослав Марковић парох у Инђији. — Прилога су дали српска инђијска штедионица К 20 и Љубица Војновић из Инђије К 2. За чланове помагаче са 8 К уписали су се г. Софија Илић и г. Паја Вученовић трговац из Вуковара.

— **Попис бирача**. Одбор за попис бирача у Новом Саду издао је овај оглас: „Доле потписани као председник одбора изасланог ради пописа бирача земаљског посланика овим објављује, да ће *пописни одбор отпочети деловање своје 10. јулија* т. г. (по р. кал.) а деловаће исти одбор у малој дворани варошке куће (I. спрат 19. врата).

Одбор ће деловати од тога дана *укључиво до 9 ог августа*, у ком добу се заинтересовани дневно изузевши недељу и свеце пре подне од 9 до 11 сати а после подне од 3 до 5 сати пред пописним одбором могу појавити ради доказа бирачког права уз приказ својих исправа.

Уједно позивам послодавце на основу 43. §-а четрнаестог зак. чл. од 1913. год. да податке наведоне у 55. §. о. зак чл. пописном одбору у горе наведеном месту и времену на расположење ставе“.

— **Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина (Budapest, IV. Váci utca 63. II. em.)** на захтев родитеља, шаље проспекте и даје обавештаје у погледу примања питомица за школ. годину 1914|15. 230 21-90

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— **Бугарски краљ и његов син**. Из *Софије* јављају: У дворским круговима говори се о *сукобу*, који је избио између краља *Фердинанда* и престолонаследника *Бориса*.

Сукоб је дошао, што је престолонаследник Борис нештедимице говорио о кривцима за 16. јуни, а није много штедио ни свог оца.

Ту осуду престолонаследник је учинио пред *Добровићем*, начелником краљевог тајног кабинета, и пред генералом *Бојадијевим*, министром војним.

То је одмах саопштено краљу, који је престолонаследника позвао и наредио му, да више о томе не говори, да не би био принуђен да га осуди на вишемесечни затвор.

Престолонаследник и поред те претње није ћутао, и између оца и сина дошло је до оштрих речи, које су се свршиле, што је отац *кушнуо* сина и затворио га у собу, у коју је раније обично затварао дворске особе, које учине какву мању кривицу или прекршај против дворске етикеције.

НОВИЈЕ.

Драч, 19. јуна. **Положај кнеза арбанског Вилхелма је рђав.** Могу му помоћи још само стране трупе. Говори се, да Езад паша хоће да се врати.

Драч, 20. јуна. Због миридитских и малисорских разбојништава поштрена је полицијска служба.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ „БРАНИКА“

Болни утисак због изостанка цара Вилхелма.

Берлин, 20. јуна. Отказ цара *Вилхелма*: да не ће учествовати на погребу аустро-угарског престолонаследника, *сви жале*, јер би присуство немачког цара као јединог владара особито доказало пријатељски однос између оба двора. Службени кругови наглашују, да цар Вилхелм пати од болова у крстима.

Јуче у вече извршени отказ царевог брата принца *Хенрика* није сасвим објашњен. Службено се образлажу ови изостатци овако: Аустро-угарска влада је изјавила, да не ће никаквих војничких изасланстава.

Франковачке лажи.

Загреб, 20. јуна. „Хрватска“ јавља, да је српијански мајор Милан *Прибичевић* пре 8—10 дана боравио у Загребу и да је становао код зубног лекара дра *Димовића*, брата вође српске народне странке у Босни Данила *Димовића*.

Истраге и хапшења.

Сарајево, 20. јуна. Код Србина *Црногорчевића* нађена је *бомба*, која је исте врсте, као и бомба, којом је извршен атентат на престолонаследника. Нађен је и браунинг. Црногорчевић је ухапшен.

Беч, 20. јуна. Чује се, да је овде ухапшено више сумњивих особа. Два Србана Далматинца, један Чех и *два Бечлије* повучена су на одговорност због тога, што су хвалили атентат на престолонаследника и вређали хабсбуршку владалачку кућу. И из провинције стижу извештаји о хапшењима због хваљења атентата.

Јуче је светина опет демонстровала против Срба. Руља је хтела да иде пред српско посланство, али ју је полиција у том спречила. Пред палатом мајехе убијеног престолонаследника надвојводткиње Марије Терезије отпевана је аустријска химна па се онда гомила разишла.

КЊИЖЕВНОСТ.

Срби и Бугари према турској најезди.

За оцену данашњег одношаја између српског и бугарског народа важно је проучити држање тих народа у прошлости, у критичним и бурним данима, које су имали да претуре преко главе своје. Са неколико маркантних црта може се обележити разлика у држању Срба и Бугара спрам турске најезде.

Бугарску слободу и независност су Турци без икаквог напрезања уништили. Бугари немају свог Косова ни Марице реке. Српски народ се је рвао са Турчином преко сто година пре него што је подлегао у неједнакој борби, а Бугари су *преко ноћи пали под Турке*. Ни један војвода бугарски није извео чете своје — у планине или у пољану, да мегдан с Турцима подели бранећи домовину, ни један бугарски град није затворио капије градске, да између зидова својих брани бугарску слободу и да свет задиви самопрегорењем и јунаштвом. Бугари немају свог Сталаћа, Новог Брда, Смедерева.

Са падом независности српске и бугарске још јаче се истиче разлика између оба народа. Бугари су се одмах помирили са судбином и постали послушна и мирна раја турска. Српски народ је међутим после пада слободе и независности државне показао животне снаге у топикој мери, да служи као јединствен пример у целој историји света. Слободу и државни живот српски угушили су Турци, али се српски народ још није предао својој судбини. С оружјем у руци прелазиле су хиљаде Срба у суседне земље. да у друштву са суседима наставе борбу за хришћанску ствар. Кад су Турци дошли под Београд, огроман део градске посаде састојао се од Срба, кад су Турци освојили Петроварадин, морали су у њему српске чете да свладају, кад су дошли на Мухачко Поље, у војсци угарској читава одељења састојала се од српских бораца, а кад су Турци дошли под Беч, у бојним редовима непријатељским нашли су се око у око и са српским четама.

О том грандиозном [illegible], о делима и о животу Срба после пада Смедерева детаљно говори *Историја Срба у Угарској*, коју је написао на темељу архиварног рада др. Алекса *Ивић*. Цена ове књиге, која се сад доштампава, износи 4 круне и добија се путем адресе: Srpska Štamparija Zagreb.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

Матица Српска у Новом Саду.

ПОЗИВ

у седницу Књижевног Одељења.

Г. Г. чланови Књижевног Одељења позивају се у седницу која ће бити у уторак 24. јуна (7. јула) о. год. у 4 сах. после подне у дворници Матичиној.

Главни предмети су: 1) у заједничкој седници са члановима Управног Одбора избор управитеља и 10 питомаца у Сиротишту Марије Трандафил; 2) кандидација нових чланова Књижевног Одељења, 3) распис стечајева за стипендисте.

У Новом Саду, 19. јуна (2. јула) 1914. год.

Д-р Гедеон Дунђерски с. р.
председник Матице Српске.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Српска православна црквено-школска општина **новосадска** потребује **70 метарских хвати растових или церових или букових дрва** (цепаница), 4 хвата меких дрва за потпаљивање, и 50 мет. ц. пруског салонског угља за своје основне школе, вишу девојачку школу, забавиште, писарницу и убоги дом, постављено у дотична дворишта; дрва добро сложена, 2 метра висину а у дужину колико где треба без крстова, већ пуно сложено на крајевима.

Исто тако требаће ова општина за српску велику гимназију 500 м. ц. пруског салонског угља и 3 м. хвата меких дрва.

Овим се расписује **офертуална лицитација**, а рефлектанти нека у горњем смислу поднесу своје затворене оферте **до 15 јуна** о. г. по нов. кал.

Приметити је, да је од оних 70 м. ц. потребно по 2 и по хвата на Клисанску, Пејићеву, Ченејску и Камендинску, а 3 хвата за школу на Малом Јарку.

Из седнице Управног Одбора српске црквене општине. 266 2—2

У Новом Саду, 15. (28.) јуна 1914.

Паја Ћурчић књиговођа. **Милан Ћирић** прота, председник.

ОГЛАШУЈТЕ У БРАНИКУ.

ШАНДОР СЕЧАНСКИ

СУДСКИ ПРОТОКОЛИСАНО РАСПИТИВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ И ПРИВАТНИ ИСТРАЖИВАЧ

прима поверљива истраживања, ноћна и дневна посматрања ради открића лијезона у купатилима. За свашта набавља тачне податке и обавештај. Телеграфска адреса: **Сечански, Мокрин.** 120 71--

ЗУБЕ

бломбирам, вадим, вештабке исћем, регулишем, чистим, бебим по најновијим и најбољим нирчтим методима. Бломбирам са порцуланом, цементно, сребром, златом, платином. Зуби које болу, трухло корење, вадим са умртвљењем десни без бола. Мећем вештачке зубе, сличне природним, који се ваде и који се не ваде, са непцем и без непца са којима се може јести без да ће се поломити или отпасти. Мостове од златних или полузлатних зуба који се не могу вадити. Крунице од платине и злата, полузлатне зубе са клином. Зубе који су израсли неуредно регулишем, да дођу на право место. Скидам камен са зуба. Потамнеле зубе белим. **Др. Миша Рајковић** бивши лекар зубарске клинике у Пешти и Берлину. **Нови Сад. Ћошак Главне и Ћурчијске улице.** Преко од владичанског двора. Пазите на моју адресу да не залутате којем зубном занатлији (fogmives) који у близини стану у. Ђацима, трговачкој и занатлијској омладини уз попуст. 239 5—25

Отварам течај!

за учење мађарског и немачког језика по Берлицовој методи. Течај почиње 6. овог месеца по р. кал. и трајаће 6 недеља по 6 часова недељно. Цео течај стаје К 6. Пријавити се ваља код

професора Черњеја

Ракоци Ференцева ул. бр. 35. I. кат.

268 2—3

НОВО! НОВО!

Легија Смрти

или рад тајног удружења „Црне руке“ на ослобођењу бал. слов.

Роман из рата 1912.—1913. године. I. део са 25 слика.

У меком повезу . . . . . К 2·70
У тврдом повезу . . . . . К 3·30
У фином плат. повезу са позл. К 3·70

ИЗДАВАЧКА КЊИЖ. С. Ф ОГЊАНОВИЋА НОВИ САД (Ujvidék) 146 21-

ПЕРИНУМ

једино домаће средство противу свих врста назеба, реуматизма, прави борови сок, а српски је производ. који надмашује све досадање назване францбрандвајне. — Срби трговци. апотекари, узмите у вашој радњи овај **чисто српски производ**, који се само вама даје, а под гаранцијом за успешно дејство, што доказују и многобројне захвалнице од којихнеколико сљедују:

Штовани господине!

Приликом моје слабости одјаког реуматизма имам да Вам изјавим, да поред многобројних других лекова који су били од мањег утицаја, једино ваш „Перинум“ спасоносно је утицао.

С тога Вам изјављујем моју дубоку захвалност уверена да после употребе Вашег „Перинума“ сваки реуматизам мора ишчезнути, топло ћу га сваком препоручити.

Захваљујући Вам поздравља Вас
44—189 ДАНИЦА МИХАЈЛОВИЋ капет.

Цена је великој боци К 2·— а малој К 1·20 Где нема у трговини апотеци, онда шаље **творница Перинума** и директно на појединца са доплатом; а код поруџбине од К 10·— франко. Перинум се добија у свакој срп. тргов. и апотеци.

Браће Поповића, Земун.

(En gros) (En detail)

На велико На мало

Највећа помодна српска трговина

Душан С. Монашевић Нови Сад

главна радња у Ћурчијској улици број 23. у сопственој кући

Телефон број 336. „Код Златне Кугле“ Телефон број 364.

Филијала у Новом Саду на Главној пијаци Кошут Лајош улица број 37. „код Гајдаша“. ‖ **Филијала, у Вуковару на тргу Фрање Јосифа под вођством г. Б. Коњовића „код Сокола“.**

Препоручује своја богато снабдевена стоваришта у краткој, галантеријској, мушке и женске моде роби, и то: мушких и дечијих шешира и цилиндера из првих творница, мушких и дечијих капа, мушког и дечијег белог рубља, као и трико и Jaeger-рубља, крагнова, манцетни, краватни, штапова, кишобрана, каљача, путничких торби и куфера, новчавика, чарапа, рукавица и т. д — **За жене:** сваковрсних накита за хаљине, опреме за невесте, кожних и кончаних рукавица, разних фулова, мидера, кецеља, доњих сукања, кошуља, венаца, шлајера, шалова, ручних торбица, штофова за ручне радове, сапуна, парфимерије и т. д. — **За моде салоне, кројаче и кројачице:** чипака, апликације, шпиценштофа, дугмади, конаца и т. д.

Част ми је обратити пажњу цењеној публици из Новога Сада, Вуковара и околине, да сам својим вишегодишњим радом на велико (en gros) доспео у пословну везу са првим творницама ово — и иноземства те сам услед тога у пријатном положају. да своје поштоване муштерије како на велико (en gros) тако и на мало (en deteil), и у богатом избору и у изврсној каквоћи, а по најјефтинијим ценама, задовољити могу. О чему молим, да се свако у мојим радњама без обвезе купа осведочити изволи.

Свој своме! 510 54 104 Свој своме!

Најјефтиније и строго утврђене цене!

Србима трговцима, препоручујем своје изврсно снабдевено en gros стовариште!

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО У МЕЛЕНЦИМА „Русанда“

(Торонталска жупанија) — у Јужној Угарској.

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотину, хроничну ревму, скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести**, које нису биле у стању никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **костобоље.** Caries, Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели луес.** — Станови се састоје из четири модерна **хотела са 74 собе. курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк**, са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на раположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“.** 143 58—100

Слано купатило у Старом Сланкамену

отворено од 1. маја до 1. октобра

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материце и јајницима; све врсте катаралних запаљења малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 6 Круна.

Лепу пространу новосаграђену рестаурацију са добрим јелима и пићем, сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје:

54 89-100 **Штедионица у Ст. Пазови.**

Улоге на штедњу

прима

Савска Банка

БЕОГРАД—САВА 258 7-100

Све улоге без отказа исплаћује. Плаћа на улоге 6 од сто интереса годишње по погодби и више.

Власник и издавалац: Деоничарско друштво Браник.

Електрична Штампарија д. д. Браника у Н. Саду.